

KULTTUURI JA MATKAILU

Olavi Syrjänen

Voidaan kysyä, mitä tekemistä matkailulla ja kulttuurilla on keskenään? Tämän kirjan kulttuuri-teeman artikkelit kertovat kulttuurin merkityksestä matkailulle ja matkailun merkityksestä kulttuurille. MEKin lehti Matkailusilmä 2/2010 esimerkiksi otsikoi etusivullaan: ”Taide houkuttelee matkailijoita”. Näin on nimenomaan siksi, että taiteen tarkoitus on tuottaa ihmisille elämyksiä. Näin on kaiken kulttuurin. Siksihän useimmat meistä matkailevat.

Meksikolainen taiteilija Diego Rivera tulkitse taiteen olevan ihmiselle kuin kinkku. Se ravitsee.

Alain de Botton kirjassaan *The Art of Travel* tuo osuvasti julki kulttuurin ja taiteen merkityksen matkailulle kuvatessaan Vincent van Goghin matkaa Ranskan Provenceen 1800-luvun lopulla. Sinne menemiseen häntä innostivat tunnetut kirjailijat. Itse hän halusi maalata ”etelän” ja auttaa muita ihmisiä ”näkemään” sen. Alain de Botton toteaa, että van Goghin kuuluisat maalaukset Provencesta ovat korostaneet ihmisille sellaisia värejä ja näkyviä, joita he eivät aiemmin ole huomanneet.

Laaja kulttuurikäsite

Tämän matkailuteeman artikkelit käsittelevät kulttuuria, taidetta ja matkailua. Suomen matkailustrategiassa vuoteen 2020 kulttuurimatkailu on määriteltä laajasti:

”Kulttuurimatkailun voimavaroja ovat kaikki ihmisen aikaansaama ja historian muokkaama: historia, kulttuurimaisemat, rakennettu ympäristö, arkeologiset kohteet, museot, esittävä taide, visuaalinen taide, tapahtumat, käsityö, kieli, maut, perinteet, tavat, arvot, aatteet, elämäntyyli, uskonto, luonteenpiirteet sekä saavutukset tieteessä, taiteessa, teknologiassa ja elinkeinoissa.”

Näin käsitettynä voisi sanoa, että melkein aina matkailuun liittyy kulttuuria, ja se synnyttää kulttuuria. Historia, kulttuuri ja taide kertovat paikalli-

sista oloista, ihmisten ja yhteiskunnan kehityksestä valmiina tarjoamaan siihen halukkaiden matkalle sisältöä ja lisäarvoa.

Keskeisen, usein pysyvän viestin kulttuurista antaa matkailijalle rakennettu ympäristö. Matkailijan keskeisiä kohteita ovat kaupunkien historialliset keskukset, kirkot, linnat ja monet julkiset rakennukset. Museoviraston tehtäväjaottelu tietyllä tavalla kuvastaakin sitä, mihin kulttuurimatkailu voi kohdistua. Ne ovat arkeologia, rakennusperintö, museot ja linnat sekä kokoelmat ja arkistot.

Kulttuurimatkailua voisi jäsentää siten, että matkan kohteena ja sisältönä voivat olla:

- historialliset kohteet, kuten UNESCO:n maailmanperintökohteet, museot, linnat ja vanhat kirkot
- arkkitehtuurikohteet, kuten Helsingin Senaattintori ympäristöineen ja Alvar Aallon tuotanto eri puolilla Suomea
- taidenäyttelyt ja konsertit ja niiden esityspaikat, kuten taidemuseot ja konserttitalot
- erilaiset tapahtumat, kuten kongressit, kokoukset, festivaalit, teatteri, ooppera
- hui- ja elämyspuistot, kuten Linnanmäki ja Särkänniemi
- hyvinvointipalvelut, kuten kylpylät

Kansainväliset verkostot tukevat kulttuurimatkailua

Matkailulle on merkitystä kansainvälisillä verkostoilla. Jo vuodesta 1972 pidetty maailmanperintöluettelo on UNESCO:n ylläpitämä järjestelmä, jonka tarkoituksena on suojella maailman tärkeää ja uhanalaista kulttuuri- ja luonnonperintöä. Luetteloon otetusta yli 900 kohteesta ja alueesta on tullut merkittäviä matkailukohteita. Suomesta luetteloon on otettu seitsemän kohdetta ja aluetta. Useat niistäkin ovat merkittäviä matkailukohteita, kuten

Suomenlinna, Vanha Rauma, Petäjäveden kirkko ja Verlan puuhiomo ja pahvitehdas.

Suomelle tarjoutuu loistava mahdollisuus houkuttaa kulttuurista kiinnostuneita ihmisiä Suomeen, kun Turku on 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunki ja Helsinki 2012 maailman design-pääkaupunki.

EU on luonut kulttuuripääkaupunkiohjelman, jonka avulla EU on halunnut lisätä Euroopan kansalaisten vuorovaikutusta sekä esitellä Euroopan kulttuurien rikkautta ja moninaisuutta. Turulla on mahtava mahdollisuus tarjota matkailijoille suomalaista kulttuuria yhdessä Tallinnan kanssa Euroopan kulttuuripääkaupunkina.

Suomalaisen kulttuurin merkitystä korosti hienolla tavalla kaupunkiemme kova kilpailu siitä, mikä paikkakunta Suomesta pääsee Euroopan kulttuuripääkaupungiksi. Turun kulttuuripääkaupungin ohjelmakirjassa "Turku 2011" päätavoitteiksi on asetettu hyvinvointi, kansainvälisyys sekä luova talous ja kulttuurivienti. Teemana on ajatus kulttuurin hyvää tekevästä vaikutuksesta ihmisten arjessa.

Turkukin on asettanut kulttuurivuoden lähtökohdakseen kulttuurin laajan määritelmän, "joka tuo esimerkiksi ruokakulttuuria, liikunta- ja hyvinvointikulttuuria, tiedekulttuuria ja monikulttuuristen kohtaamisten teemaa taiteiden rinnalle". Siitä on paljolti kysymys kulttuurimatkailussa.

Kokemukseni n. 30:stä Euroopan kulttuuripääkaupungista osoittavat, että pääkaupunkivuosien teemat ovat vaihdelleet suuresti. Useimmiten niihin on kuulunut kulttuurikohteita, vanhoja ja uusia kulttuurirakennuksia, tapahtumia, näyttelyjä, teatteri- ja musiikkiesityksiä.

Varmasti vaikuttavin on ollut vuoden 1999 kulttuuripääkaupunki Weimar, jossa merkkihenkilöinä olivat Goethe, Schiller ja Hitler ja heidän suhteensa Weimariin. Kaupungissa henki voimakkaasti Saksan historia ja sen muutokset itäsakslaisena kaupunkina ja palaaminen yhtenäisen Saksan liittotasavallan osaksi. Vuonna 2008 Liverpool puolestaan tarjosi monenlaista kulttuuria. Ohjelmaan kuului paitsi Beatles-museo myös lentotukialuksen vierailu kaupungissa. Vahvaa matkailullista kulttuuritunnetta on tuonut jonottaminen Madridin Pradon Guernica-näyttelyn avajaisiin tai Berlinissä New Yorkin MOMA:

Olavi Syrjänen

professori, oikeustieteen tohtori

Suomen Matkailuliiton puheenjohtaja 1975-91

Asuntohallituksen pääjohtaja 1984-93

*MEK:in johtokunnan jäsen 1976-84 ja
varapuheenjohtaja 1978-84*

*Suomen matkailijayhdistys SMY valitsi
vuonna 2010 matkailun huippukohteeksi
Taidekeskus Salmelan Mäntyharjulla
Kuva: Matti Lehto*

n näyttelyyn. Yhtä mahtava kulttuurielämys oli jur-
tassa Kirgisian vuoristossa asuvan perheen emän-
nän tarjoama jukurtti.

Kulttuuri positiivisena muutosvoimana

Suuri merkitys matkailulle saattaa tulevaisuu-
dessa olla sisäänajovaiheessa olevalla UNESCO:
n suojelemalla maailmanlaajuisella geopark-ver-
kostolla. Se on perustettu yhdistämään koke-
muksia ja parhaita käytäntöjä luonnontieteiden
opetuksesta, geologisen perinnön suojelusta,
geoturismista ja kestävästä kehityksestä. Suo-
mesta on 2010 verkostoon ensimmäisenä hyväk-
sytty Rokua, joka käsittää Rokuan, Oulunjärven
ja Oulunjokilaakson.

Monissa maailman kaupungeissa on panostettu
paljon uusien kulttuurikohteiden rakentamiseen ja
käynnistämiseen. Vanhastaan tunnettuja ovat mo-
net Euroopan pääkaupungit, kuten Pariisi ja Lontoo.
Espanjan Bilbao muutti koko kaupunkinsa kuvan
hiipuvasta teollisuuskaupungista kulttuurikaupun-
giksi Frank Gehryn suunnitteleman Guggenheimin
taidemuseon ja muiden tunnettujen arkkitehtien
töiden ansiosta.

Kun kulttuuri alkaa maataloudesta, "agricultu-
re", meidänkin kirjamme artikkeleissa käsitellään
maatilamatkailua, nuorisomatkailua, ja mukana
on myös joulupukki poroineen. Kulttuuriteemaan
on sisällytetty artikkeleita, jotka kertovat matkai-
lun sisällöstä, syistä, miksi matkalle on lähdetty ja
matkasta nautittu. Kuten valtioneuvoston kulttuu-
ripoliittisessa selonteossa lausutaan, kulttuurin
tulevaisuuden menestykseen kuljetaan kahta tietä:
säilyttämällä vanhaa ja arvokasta sekä kehittämäl-
lä uusia kiinnostavia kokeiluja ja sovelluksia.

Kuten John Ruskin jo 150 vuotta sitten korosti,
matkalla on oltava aikaa. Ihmiset etsivät matkal-
taan kauneutta, mutta liiaksi kiirehtiessään eivät
näe eivätkä koe matkan parhainta antia. Valtio-
neuvosto selonteossaan kulttuurin tulevaisuudesta
(2010) ennustaa, että "elämän laatua ja elämyksel-
lisyyttä korostava elämäntapa sekä kiireettömyys
ja leppoistelu vapaa-aikana sekä kulttuurin käyttö
työelämässä lisääntyvät". Matkalla olisi toivotta-
vaa, että kehittäisimme omia kykyjämme ja keräi-
simme tietoa ja kokemuksia. Voimme kokea muita
kulttuureja. Matkailun kohdemaan ja kohteen tär-
keä velvoite on myös matkailukohteiden säilyttämi-
nen aitoina ja aidossa ympäristössä.

*Vuonna 2008 Suomen
Matkailijayhdistys SMY
palkitsi Kotkan Merikes-
kus Vellamon ja Kotkan
kaupungin vuoden
matkailun huippukoh-
teena Uusi museora-
kennus edustaa uutta
huippuarkkitehtuuria
Sen suunnitteli Arkkiteh-
titoimisto Lahdelma &
Mahlamäki Oy
ja pääsuunnittelijana toi-
mi arkkitehti, professori
Ilmari Lahdelma (Kuva:
Kotkan kaupunki, Jari
Pitkäkangas)*